

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Werkbladen
- ▶ Bronnenblad
- ▶ Keuzeopdrachten
- ▶ Begrippenlijst

KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME 06 – 09

HET CONTINENT
AFRIKA 10 – 16

SURINAME EN
CURAÇAO 17 – 21

INDONESIË 22 – 28

ZUID-AFRIKA: KAAP
DE GOEDE HOOP 29 – 33

TERUG NAAR HET
HEDEN. EN NU? 34 – 38

Nederlands Slavernijverleden & Racisme

Hoi, wij zijn Noah, Fafa, Margareth, Cuffy, Dewi en Desmond. Wij hebben les gehad over de 17e eeuw. We zijn al een paar jaar een vriendengroep en we dachten dat we elkaar goed kenden, maar na deze les hebben we toch nieuwe dingen ontdekt over onszelf en over elkaar. We willen jullie graag vertellen over onze geschiedenis en hoe we door de geschiedenis met elkaar verbonden zijn. En wie weet welke verhalen jij straks kunt delen met jouw vrienden en familie!

Wij zijn blij en trots dat wij onze geschiedenisverhalen met jou mogen delen.

Groetjes van ons.

DE ZES VRIENDEN

Noah, voorouders Nederlands,

voelt zich weleens alleen omdat ze haar vrienden niet altijd begrijpt als ze het hebben over de problemen waar ze door hun afkomst tegenaan lopen. Ze zijn toch allemaal Nederlanders, wat is dan het verschil? Misschien stellen ze zich aan? Zij heeft toch ook problemen? Ze hoopt dat ze elkaar beter gaan begrijpen.

Dewi, voorouders Indisch en Indonesisch,

voelt zich weleens onbegrepen. Niemand lijkt echt helemaal te begrijpen wat haar afkomst is en wat dat betekent. Zelfs haar goede vrienden moest ze het een paar keer uitleggen. Ze vindt het zelf soms ook ingewikkeld. Wat is haar geschiedenis? Wat betekent Indisch zijn eigenlijk? Waarom wordt ze niet door iedereen geaccepteerd? Ze heeft veel vragen.

Fafa, voorouders Ghanees,

voelt zich weleens verdrietig als kinderen haar pesten omdat haar ouders met een accent spreken. Mensen zeggen vervelende dingen over haar huidskleur en kinderen zeggen dat mensen in Afrika arm zijn. Ze denkt weleens: als ik wit zou zijn zoals Noah, zouden mensen mij vast niet meer pesten en me wel accepteren zoals ik ben.

Desmond, voorouders Zuid-Afrikaans,

voelt zich weleens teleurgesteld. Steeds weer die vraag, waar kom je vandaan? Of nog erger, als mensen ernaar gaan raden. Waarom is het zo belangrijk voor mensen om te weten waar hij 'echt' vandaan komt? En als hij het dan vertelt komen mensen met nog meer vragen. Hij komt toch gewoon uit Nederland, waar hij is geboren en getogen. Waarom kunnen mensen dat niet gewoon accepteren?

Cuffy, voorouders Surinaams,

voelt zich weleens gekwetst omdat mensen denken te weten wie hij is. Dat hij stoer is en van hiphop houdt. Dat hij vast goed kan dansen en heel hard kan rennen. En dat hij het vast niet erg vindt als iemand een grapje tegen hem maakt over Zwarte Piet. Hij vindt het vaak moeilijk om te zeggen wat hij echt vindt en voelt. Want al die vooroordelen en die zogenaamde grapjes vindt hij alles behalve leuk.

Margareth, voorouders Curaçaos,

voelt zich weleens verward omdat ze zich afvraagt waarom mensen zo onaardig en negatief praten over mensen uit Curaçao. Mensen gaan er graag op vakantie en sommige Nederlanders gaan er ook wonen. Wat is er dan mis met Curaçaoënaars? Ze heeft het weleens gevraagd en dan kreeg ze als antwoord 'maar jij bent anders'. Wat maakt haar dan anders?

KENNISMAKEN EN INTRODUCTIE OP RACISME

HET CONTINENT

AFRIKA

SURINAME EN

CURAÇAO

INDONESIË

ZUID-AFRIKA: KAAP

DE GOEDE HOOP

TERUG NAAR HET

HEDEN. EN NU?

KENNISMAKEN EN INTRODUCTIE OP RACISME

Onderzoeksvraag

Het is een mooie dag. De zon schijnt, het is lekker warm. De school is uit en de zes vrienden hebben nog geen zin om naar huis te gaan. Vandaag hebben de vrienden les gehad over Nederland in de 17e eeuw en ze hebben veel nieuwe dingen geleerd over bijvoorbeeld slavernij en slavenhandel. En dat dit niet alleen in de 17e eeuw was. Ze hebben alle zes ontdekt op welke manieren hun voorouders met de 17e eeuw verbonden zijn. Ze kwamen er ook achter dat de geschiedenis die hen met elkaar verbindt niet altijd leuk is. Maar dat, ondanks alles, mensen ook vchten voor een beter leven en hun vrijheid. Ze ploffen neer op het grasveldje voor school. 'Mensen waren echt racistisch in die tijd,' verzucht iemand. 'Racisme bestaat nu nog steeds hoor.' zegt een ander geïrriteerd. Daar moeten ze even over nadenken, hoe ervaren mensen in Nederland racisme?

Hoe ervaren mensen racisme in Nederland?

Je maakt de volgende opdrachten met behulp van het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHTEN 1, 2 & 3

1. Eerst even voorstellen!

De zes vrienden nemen jou en je klas mee naar verschillende gebieden die te maken hebben met het slavernijverleden. Tijdens deze ontdekkingsstocht doe je onderzoek naar verschillende onderwerpen.

Elke les heeft een onderzoeksvraag. Door het bronnenblad met de weetjes en de begrippenlijst te gebruiken leer je steeds meer en kun je uiteindelijk de onderzoeksvragen beantwoorden. Het is belangrijk dat je de antwoorden op de onderzoeksvragen uitlegt. Het eerste onderzoek start met het maken van dit werkblad. Veel succes!

Voordat je begint met het onderzoek stel je eerst jezelf voor zoals de zes vrienden dat ook hebben gedaan. Ze hebben verteld waar hun voorouders vandaan komen en ze hebben verteld wat ze soms moeilijk vinden om te begrijpen als het gaat over hoe mensen naar hen kijken.

Stel jezelf voor:

Vertel waar jouw (voor)ouders vandaan komen en wat je voelt of denkt over je afkomst en hoe mensen naar jou kijken.

2. Begrippen leren

Tijdens het lezen en het maken van de opdrachten kom je verschillende begrippen (moeilijke woorden) tegen die je misschien niet kent. Dat is niet erg. De vrienden hebben alvast veel begrippen voor je opgezocht en deze op alfabetische volgorde gezet in de begrippenlijst. Zo kun je tijdens het lezen snel een woord opzoeken dat je niet kent.

In deze opdracht ga je oefenen met de begrippenlijst. Je zoekt de onderstaande begrippen uit werkblad 1 op en leest de uitleg. Neem hiervoor 5 minuten de tijd. Bespreek daarna de begrippen met de klas. Welke begrippen heb je nog niet helemaal begrepen of waaraan denk je bij bepaalde begrippen?

- ▶ Racisme
- ▶ Vooroordelen
- ▶ Superieur
- ▶ Inferieur
- ▶ Kolonialisme
- ▶ Slavernij
- ▶ Slaafgemaakten

3. Begrippen toepassen

Lees nog een keer wat de zes vrienden hebben verteld over zichzelf.

1. Kies met jouw groepje **twee begrippen** die je bij opdracht 2 hebt gebruikt, die jullie goed bij de verhaaltjes van de vrienden vinden passen (dus twee begrippen in totaal, niet per verhaal). Bespreek met elkaar waarom de gekozen begrippen er goed bij passen.
2. Bij de gekozen twee begrippen bedenk je met je groepje een symbool of maken jullie een kleine tekening. Je bespreekt daarna met de rest van de klas wat iedereen heeft bedacht en getekend.

Begrip 1:

Symbool/tekening:

Begrip 2:

Symbool/tekening:

OPDRACHTEN 4 & 5

4. Wat is racisme?

Bekijk samen het volgende filmpje:

<https://vimeo.com/113689992>

Beantwoord de volgende vragen:

1. Wat is je opgevallen aan het filmpje?

2. Geef een voorbeeld van racisme dat je hebt gezien of ervaren of waarover je hebt gelezen of gehoord.

De leraar plakt alle voorbeelden op het bord en zal een aantal voorbeelden met jullie bespreken.

5. Wat heb je ontdekt?

Je hebt een aantal begrippen geleerd. Je hebt de verhalen van de vrienden gelezen. Nu ga je bronnenonderzoek doen. Lees bronnenblad 1 over racisme en beantwoord de onderzoeksvraag:

► **Hoe ervaren mensen racisme in Nederland?**

Bespreek met je groepje wat jullie hebben geleerd. Bespreek daarna samen wat jullie antwoord wordt op de vraag. Denk eraan: jullie moeten jullie antwoord kunnen uitleggen.

Schrijf jullie antwoord op. De leraar zal daarna met de klas de antwoorden bespreken.

**KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME**

**HET CONTINENT
AFRIKA**

**SURINAME EN
CURAÇAO
INDONESIË**

**ZUID-AFRIKA: KAAP
DE GOEDE HOOP
TERUG NAAR HET
HEDEN. EN NU?**

HET CONTINENT AFRIKA

Onderzoeksvraag

Fafa vertelt aan haar vrienden wat zij vond van de les over slavernij. Ze vond het een beetje verwarrend. De Europeanen roofden mensen van het Afrikaanse continent maar er werden ook mensen gekocht van Afrikaanse koningen. Hun leraar vertelde ook dat er al slavernij was in Afrika voordat de Europeanen kwamen. Wat is dan het verschil tussen de slavenhandel van Afrikanen en de slavenhandel van de Europeanen? Zij en haar vrienden weten niet zo goed hoe ze die vraag moeten beantwoorden.

Wat maakte de trans-Atlantische slavenhandel anders dan de slavenhandel op het Afrikaanse continent?

Maak de opdrachten en gebruik het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHTEN 1 & 2

1. Wat weet je over het continent Afrika?

1. Bekijk de twee kaarten op pagina 15. Wat zijn de opvallendste verschillen tussen de twee wereldkaarten? Zoek Afrika op. Wat zijn de opvallendste verschillen tussen de manieren waarop Afrika is afgebeeld?

2. Bekijk met de klas de volgende filmpjes over oud en nieuw Afrika:

Filmpje 1: Lost Kingdoms of Africa (trailer) - BBC
<https://www.youtube.com/watch?v=dGiY-loH5WE&t=9s>

Filmpje 2: 25 most beautiful cities in Africa
<https://youtu.be/wMSyS-24o8Q> (0:00-1:05)

Bespreek klassikaal de vragen:

- Welk beeld van Afrika heb je na het bekijken van de filmpjes?
- Wat is in de filmpjes verteld wat je nog niet wist?
- Wat zou je graag nog willen weten over Afrika?

2. Op reis in Afrika

Vraag aan de leraar of je op het internet informatie mag opzoeken over Afrika. Beantwoord de volgende vragen. Let op: schrijf op waar jij je informatie vandaan hebt.

1. Hoeveel landen zijn er in Afrika?

2. Hoeveel talen worden er gesproken in Afrika?

3. Reken uit hoe vaak Europa in Afrika past (deel het aantal vierkante kilometer van Afrika door het aantal vierkante kilometer van Europa).

4. Zoek informatie over **twee** van de onderstaande onderwerpen. Maak een tekening of schrijf een korte tekst over de gekozen onderwerpen. Als je iets anders weet over bijvoorbeeld de geschiedenis of een van de landen of volken in Afrika, mag je daar ook iets over tekenen of opschrijven.

Onderwerpen:

- De bibliotheek van Timboektoe
- Het Songhairijk
- Het Koninkrijk Aksum
- Alada
- Dayome
- Great Benin
- Yoruba
- Ashanti

Tekst:

OPDRACHTEN 3 & 4

Tekening:

5. Zoek uit welke landen bij de onderwerpen die in vraag 2.4 genoemd worden horen en kleur deze landen in op de kaart van Afrika op pagina 16.
6. Bespreek de antwoorden met de klas.

3. Made in Africa

Lees de tekst 'Afrika voor de trans-Atlantische slavernij' en beantwoord onderstaande vragen. Schrijf je antwoorden op.

1. Noem twee beschavingen die Afrika heeft voortgebracht.

2. Hoe heet het volk dat veel wist over sterrenkunde?

3. Noem je twee favoriete muziekstijlen die hun roots in Afrika hebben.

4. Welke drie Afrikanen werden in Europa op een positieve manier afgebeeld in de middeleeuwen?

5. Hoe worden de botten genoemd die werden gevonden in Swaziland?

6. Welke Afrikaanse producten waren in de Middeleeuwen te koop in Europa?

4. Wat weet je over slavernij en slavenhandel?

Lees de tekst 'Afrika tijdens de trans-Atlantische slavenhandel' in het bronnenblad. Bekijk individueel of met de klas deze filmpjes voor meer informatie:

Filmpje 1: Slavenhandel in West-Afrika
Een pijnlijke geschiedenis (Schooltv)

<https://schooltv.nl/video/slavenhandel-in-west-afrika-een-pijnlijke-geschiedenis/playlist/387/>

Filmpje 2: De Nederlandse slavenhandel (Schooltv)
<https://schooltv.nl/video/de-nederlandse-slavenhandel-afgeschaft-op-1-juli-1863/playlist/387/>

1. Kleur Ghana in op de kaart van Afrika op pagina 16 en geef aan waar Fort Elmina ligt. Teken de route die de Nederlanders namen om naar Fort Elmina te gaan.

2. Schrijf kort in de lege tekstvakken wat je hebt geleerd over Fort Elmina in Ghana en de zeereis van Nederland naar Fort Elmina.

OPDRACHTEN 5 & 6

5. Wat weet je over Afrika na de slavenhandel en slavernij?

Lees de tekst 'Afrika na de slavenhandel en slavernij' in het bronnenblad en beantwoord de volgende vragen:

1. Waar zijn vluchtelingen vanuit Afrika naar op zoek in Nederland?

2. Schrijf drie Nederlandse achternamen op die voorkomen in Ghana.

3. Wat wil de Ghanese president bereiken met 'The Year of Return'?

4. Waardoor werd het voor Afrikanen na de kolonisatie moeilijker zich te verenigen en in verzet te komen?

6. De onderzoeksvraag

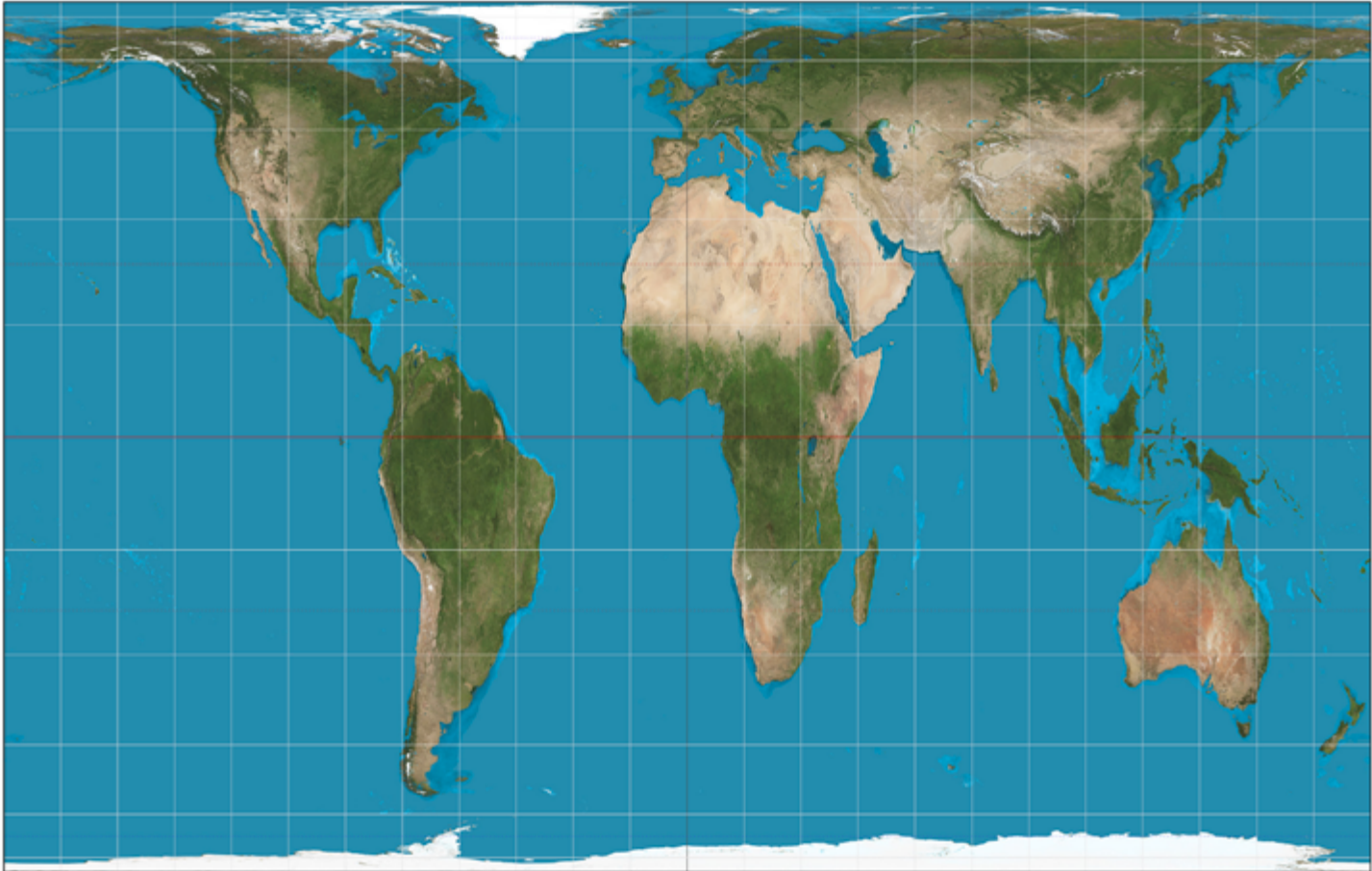
Beantwoord samen de onderzoeksvraag:

Wat maakte de trans-Atlantische slavenhandel anders dan de slavenhandel op het Afrikaanse continent?

Schrijf jullie antwoord op en deel jullie antwoord met een ander groepje. Op deze manier gaan jullie elkaars antwoorden vergelijken en bespreken. Bespreek uiteindelijk de antwoorden met de klas.

Mercator Projectie

Gall-Peters Projectie

Zeereis Nederland naar Ghana:

Fort Elmina:

KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME

HET CONTINENT
AFRIKA

SURINAME EN
CURAÇAO

INDONESIË

ZUID-AFRIKA: KAAP

DE GOEDE HOOP

TERUG NAAR HET

HEDEN. EN NU?

SURINAME EN CURAÇAO

Onderzoeksvraag

De vrienden zijn in gesprek over de les die zij hebben gehad over slavernij. Zij vragen zich af hoe dit met miljoenen mensen heeft kunnen gebeuren. Er kwamen toch ook wel mensen in verzet? 'Ja!', roepen Margareth en Cuffy door elkaar: 'Tula! Boni!' De vrienden lachen omdat ze twee verschillende namen roepen. Zij zijn nieuwsgierig, wie zijn Tula en Boni?

Wie waren Tula en Boni en hoe kwamen zij in verzet?

Maak de opdrachten en gebruik het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHTEN 1, 2 & 3

1. De trans-Atlantische driehoekshandel

1. De trans-Atlantische driehoekshandel was een belangrijke handelsroute. Bekijk op www.slavernijenjij.nl hoe de route liep. Teken de driehoekshandel (vaarroute) op de wereldkaart op pagina 21 en schrijf de namen van de continenten op de kaart die bij de driehoekshandel horen.
2. Geef Nederland, Ghana, Suriname en Curaçao aan op de kaart op pagina 21, bijvoorbeeld met een kleur of een pijl.
3. Zoek de producten die bij de driehoekshandel horen op en schrijf deze op.
4. Onderstreep welke van deze producten we tegenwoordig nog steeds gebruiken.

Producten:

2. De overtocht

Lees de tekst 'De reis' in het bronnenblad van werkblad 3. Schrijf in 40 woorden op hoe de overtocht ging. Begin bij het inschepen in Fort Elmina.

Stap 1: Fort Elmina in Ghana:

Stap 2: Op het schip:

Stap 3: Aankomst op Curaçao of in Suriname:

3. Curaçao en Suriname: voor en tijdens de slavernij

Maak een groep van vier personen. Jullie doen onderzoek naar Curaçao en Suriname voor de komst van de Nederlanders en na de komst van de Nederlanders. Lees de tekst over Curaçao en Suriname 'Voor en na de komst van de Nederlanders' in het bronnenblad.

Verdeel de taken goed, elk van jullie vieren krijgt een deel van de geschiedenis om te onderzoeken. Vraag vier A3-bladen aan de leraar. Iedereen krijgt een eigen blad. Op het blad schrijf en teken jij je eigen onderdeel van de geschiedenis van deze twee landen. Doe dit aan de hand van de volgende vragen. Vraag aan je leraar of je het internet mag gebruiken voor je onderzoek.

1. Blad 1 en blad 2: Curaçao en Suriname (persoon 1 en 2) voor de komst van de Nederlanders:

- a. Welk beeld is er van Suriname en Curaçao in de tijd voordat de Europeanen kwamen? Klopt dat beeld?
- b. Wie leefden op Curaçao en in Suriname (naam van het volk/de volken)?
- c. Welke cultuur hadden deze mensen? Denk daarbij aan taal, geloof, kunst, etc.
- d. Noem twee redenen waarom er zoveel inheemse volken zijn omgekomen.

OPDRACHTEN 4, 5 & 6

2. Blad 3 en blad 4: Curaçao (persoon 3) en Suriname (persoon 4) na de komst van de Nederlanders:

- a. Waar gebruikten de Nederlanders Curaçao en Suriname voor?
- b. 1. Curaçao (persoon 3): Welke groepen mensen waren er op Curaçao vanaf de komst van de Europeanen?
2. Suriname (persoon 4): Hoe reageerde de oorspronkelijke bevolking (**inheemsen**) op de komst van de Nederlanders?
- c. Waarom werden er mensen uit Afrika naar deze landen gebracht?
- d. Welk werk moesten slaafgemaakten doen op Curaçao en in Suriname?

4. Het verzet tegen slavernij

Naast Tula en Boni waren er nog meer mensen die in verzet kwamen tegen slavernij. Zoek informatie op over één andere persoon die in verzet kwam tegen slavernij in Suriname, op Curaçao of in een van de andere door Nederland gekoloniseerde landen of gebieden in Amerika zoals Sint Maarten, Berbice, Aruba, Bonaire, Sint Eustatius of Saba. Je kunt de weetjes gebruiken voor namen van mensen in het verzet.

Plak in het vak een afbeelding van de verzetsheld of maak een tekening van deze persoon. Schrijf een brief aan een familielid of een vriend. In de brief vertel je over de verzetsheld en vertel je wat er bijzonder is aan die persoon. Vertel waarom deze persoon een held is en waarom iedereen deze persoon zou moeten kennen.

5. Na de slavenhandel en slavernij - Curaçao en Suriname

Lees de tekst 'Na de slavenhandel en slavernij - Curaçao en Suriname' in het bronnenblad en beantwoord de volgende meerkeuzevragen:

1. Wat betekent Paga Tera?
 - a. Een ander woord voor Curaçao.
 - b. Het betalen van tot slaafgemaakten.
 - c. Het betalen voor een stuk grond.
2. Wie kreeg compensatie na het afschaffen van de slavernij in Suriname?
 - a. De tot slaafgemaakten.
 - b. De slavenhouders.
 - c. De nakomelingen van de tot slaafgemaakten.
3. Waar overleed schrijver en verzetsheld Anton de Kom?
 - a. In slavernij.
 - b. In Suriname.
 - c. In een concentratiekamp in Duitsland.

6. De onderzoeksvraag

1. Lees de tekst 'Het verzet van Tula en Boni' en beantwoord samen de onderzoeksvraag: **Wie waren Tula en Boni en hoe kwamen zij in verzet?**

2. Jullie gaan een poster maken. Vraag een of twee A3-bladen aan de leraar. Op de poster schrijf je een kort stukje tekst over Tula en Boni en daarnaast teken, schilder of dicht je: waar komen ze vandaan, waarom kwamen zij in **opstand**, hoe is het met hen afgelopen en wat vinden jullie van hun verzet? Gebruik de teksten over Tula en Boni om de poster te maken. Gebruik je creativiteit om een mooie poster te maken.

KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME

HET CONTINENT
AFRIKA

SURINAME EN
CURAÇAO

INDONESIË

ZUID-AFRIKA: KAAP

DE GOEDE HOOP

TERUG NAAR HET

HEDEN. EN NU?

SLAVENHANDEL EN SLAVERNIJ IN INDONESIË

Onderzoeksvraag

De vrienden zitten na school bij elkaar en hebben een gesprek over slavernij en in verzet komen tegen slavernij. Dewi zegt: 'In Indonesië was ook slavernij!' 'Echt niet', zegt Noah, ook de anderen kijken Dewi verbaasd aan. Daar heeft hun leraar helemaal niets over verteld. En ze hebben dat ook nooit gehoord. 'Maar toch is het zo,' zegt Dewi. Ze weet het zeker. Was het waar? Heeft Dewi gelijk?

Wat is het verschil tussen slavernij in Indonesië en de trans-Atlantische slavernij?

Maak de opdrachten en gebruik het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHTEN 1, 2 & 3

1. De route van de VOC

1. Probeer te raden uit hoeveel eilanden Indonesië bestaat. Het zijn er vast meer dan je denkt.

2. Teken op de wereldkaart op pagina 25 de route van de VOC van Nederland naar Indonesië. Gebruik de tekst 'Indonesië na de komst van de Nederlanders' van het bronnenblad om daarachter te komen.

3. Lees de namen van de specerijen en eilanden hieronder. Zet onder de afbeeldingen van de specerijen op pagina 26 steeds het juiste woord en omcirkel de juiste eilanden op de kaart op pagina 26.

- a. Zet onder de afbeeldingen van de specerijen steeds het juiste woord.

- ▶ Nootmuskaat
- ▶ Zwarte peper
- ▶ Foelie
- ▶ Kruidnagel

- b. Op de kaart van Indonesië zie je vier getallen staan.

- ▶ Java _____
- ▶ Molukken _____
- ▶ Nieuw-Guinea _____
- ▶ Sumatra _____

Beantwoord de vragen

Gebruik de tekst 'Indonesië na de komst van de Nederlanders' in het bronnenblad om de opdrachten te maken.

4. Welke specerijen komen van welke eilanden?

5. Waarom waren de specerijen zoveel geld waard?

2. Indonesië voor de komst van de Nederlanders

Bekijk de afbeeldingen op pagina 27 en zoek in het bronnenblad onder het kopje 'Indonesië voor de komst van de Nederlanders' informatie die bij de afbeeldingen past. Schrijf onder elke afbeelding wat je ziet.

3. Indonesië na de komst van de Nederlanders: slavenhandel en slavernij

Je gaat een boekje maken over de komst van de Europeanen en over slavenhandel en slavernij in het gebied dat wij nu Indonesië noemen. Dit boekje maak je met een groepje van vier personen.

Voordat je begint moet je het volgende doen:

Stap 1: Maak een groep van vier personen.

Stap 2: Maak een taakverdeling: schrijf op wat jullie moeten doen en wie wat doet.

Stap 3: Zoek de informatie die in jullie boekje komt en de hoofdstukken gaat vormen.

Stap 4: Zoek afbeeldingen op het internet bij de tekst van de hoofdstukken.

Stap 5: Maak een voorblad, een inhoudsopgave en een nawoord.

Stap 6: Bedenk met elkaar hoe jullie het boekje gaan maken:

- ▶ Hoe komt het boekje eruit te zien?
- ▶ Welke materialen hebben jullie nodig om het boekje te maken?
- ▶ Hoe wordt de indeling van het boekje: waar komen welke teksten en afbeeldingen?
- ▶ Hoe groot moet het boekje worden (A4 of juist kleiner)?

OPDRACHT 4

Wat moet er in het boekje staan?

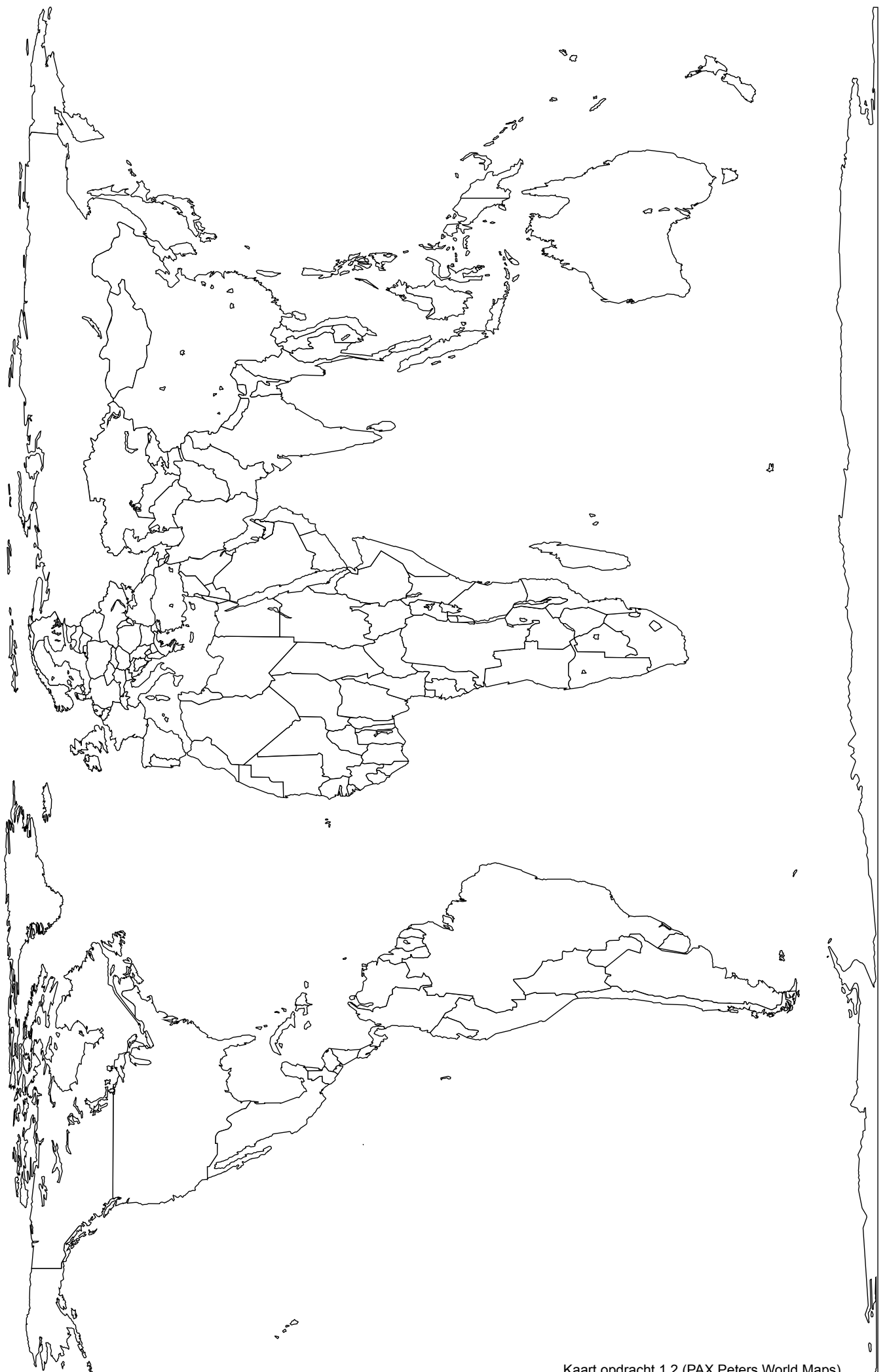
1. Een voorblad (kaft) met een titel, jullie namen en een afbeelding.
2. Een inhoudsopgave met de titels van de hoofdstukken en de bladzijdenummers
3. De hoofdstukken (4 hoofdstukken):
 - ▶ Hoofdstuk 1: De komst van de Nederlanders (VOC)
 - ▶ Hoofdstuk 2: Slavenhandel
 - ▶ Hoofdstuk 3: Slavernij
 - ▶ Hoofdstuk 4: Verzet tegen slavernij
4. Een nawoord, waarin jullie de onderzoeksvraag beantwoorden: **Wat is het verschil tussen slavernij in Indonesië en de trans-Atlantische slavernij?**

Zet het boekje tenslotte in elkaar. Als jullie allemaal een eigen boekje willen, kunnen jullie de leraar vragen het boekje te kopiëren.

4. Na de slavenhandel en slavernij - Indonesië

Lees de tekst 'Na de slavenhandel en slavernij - Indonesië' van het bronnenblad en beantwoord de volgende meerkeuzevragen:

1. Welk antwoord is **niet** correct?
 - a. De slavernij in Indonesië werd officieel afgeschaft op 1 januari 1860.
 - b. Nederland erkende de Republiek Indonesië meteen.
 - c. Nederland hield zich niet aan haar beloftes aan de Molukkers.
2. Na de onafhankelijkheidsoorlog kon niet iedereen in Indonesië blijven. Wie moesten het land verlaten?
 - a. Oentoeng Soerapati en Martha Christina Tiahahu.
 - b. De Amerikanen en Nederlanders.
 - c. Nederland hield zich niet aan haar beloftes aan de Molukkers.
3. Welk antwoord is **niet** correct?
 - a. Mensen uit Papoea-Nieuw-Guinea wilden ook een eigen onafhankelijke staat.
 - b. Zuid-Molukkers verbleven in Nederland in oude kazernes, kloosters en voormalige concentratiekampen zoals kamp Westerbork.
 - c. In Indonesië is weinig aandacht voor de onafhankelijkheidsoorlog.

Specerijen:

1

2

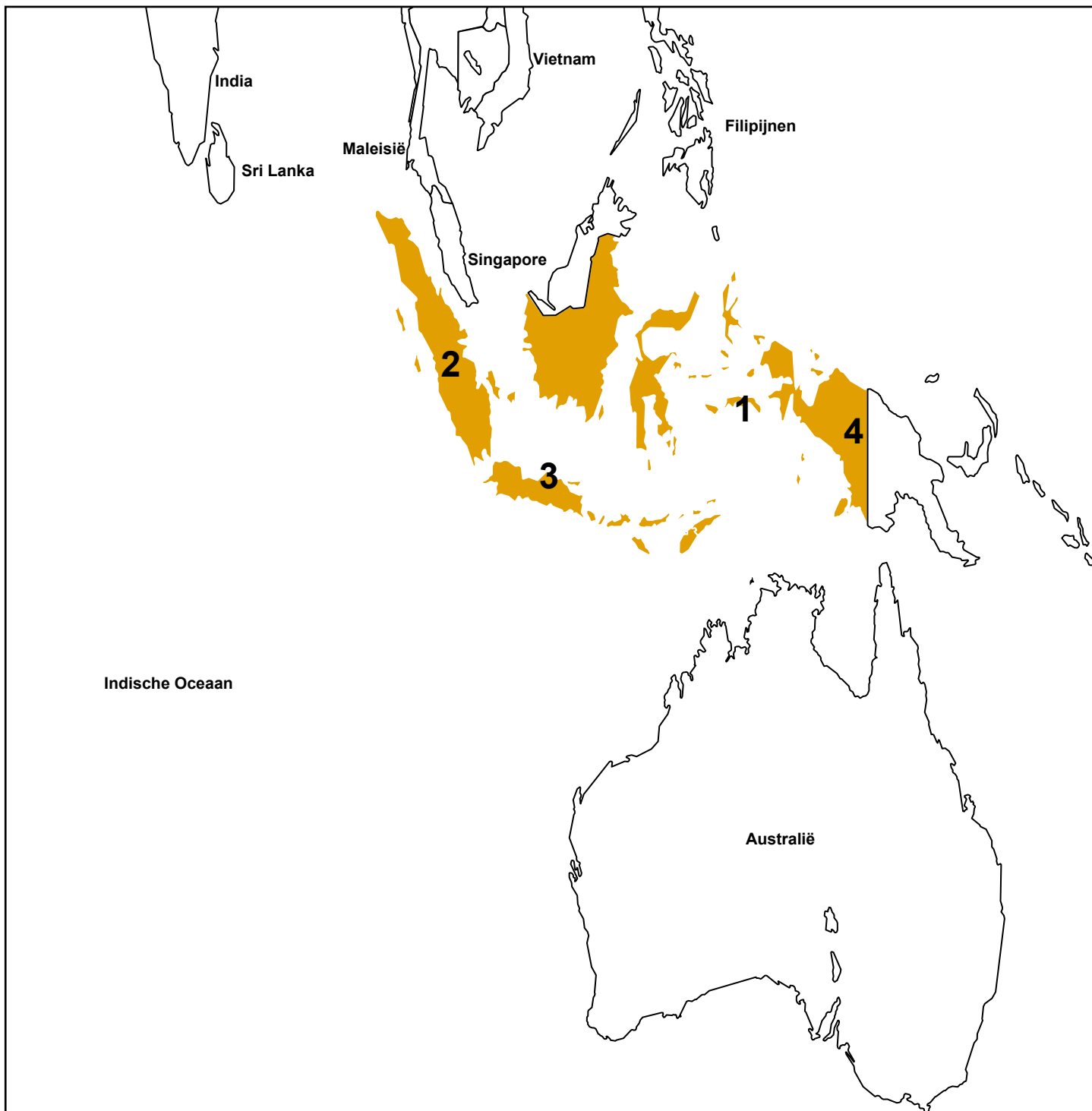

3

4

Eilanden:

1

2

3

4

5

6

**KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME**

HET CONTINENT

AFRIKA

SURINAME EN

CURAÇAO

INDONESIË

ZUID-AFRIKA: KAAP

DE GOEDE HOOP

TERUG NAAR HET

HEDEN. EN NU?

ZUID-AFRIKA: KAAP DE GOEDE HOOP

Onderzoeksvraag

Het is al laat in de middag. De vrienden raken maar niet uitgepraat over de les over slavernij die ze op school hebben gehad. Ze hebben elkaar zoveel te vertellen. Iedereen heeft wel iets te vertellen over zijn of haar geschiedenis. Leuke dingen maar ook minder leuke dingen. Ze leren elkaar woorden uit het Sranantongo, Papiamentu, Bahasa Indonesia en het Fries, want Noah's oma en opa komen uit Friesland. Ze vragen Desmond of hij hun een woord kan leren uit Zuid-Afrika. 'Apartheid' zegt hij. Apartheid? De vrienden lachen. 'Dat is toch een Nederlands woord?', vragen ze. 'Ja,' zegt Desmond, 'een Nederlands woord uit Zuid-Afrika. Er zijn daar mensen die een soort Nederlands spreken. Die taal heet Afrikaans. Apartheid is een Afrikaans woord.'

De vrienden hebben nog genoeg te bespreken. Want hoe kan het dat mensen in Zuid-Afrika een soort Nederlands spreken?

Welke gevolgen had de komst van Nederlanders en andere Europeanen voor Zuid-Afrika?

Maak de opdrachten en gebruik het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHT 1

1. Een verwoeste stad en een gezonken schip

Lees de twee stukjes tekst. Onderstreep de zinnen die laten zien hoe Zuid-Afrika een kolonie werd en waarom de Nederlanders de kolonie wilden vestigen.

Bekijk hier het nieuwsbericht over de ontdekking van de Kweneng (NOS):

https://www.youtube.com/watch?v=_zZqgiSWnVo&t=9s

Al 1000 jaar voor de komst van de VOC waren er boerensamenlevingen in Zuid-Afrika. In het noorden van Zuid-Afrika lagen grote koninkrijken. En in de buurt van Johannesburg bleek ook een grote stad te liggen. Professor Karim Sadr heeft met zijn team onderzoek gedaan naar deze onder de grond verborgen stad. Het bleek een stad met 5.000-10.000 inwoners te zijn geweest. Het was een belangrijke archeologische vondst. De stad werd waarschijnlijk in de 15e eeuw gebouwd. Professor Sadr noemde de stad Kweneng. De stad werd in 1820 verwoest tijdens een burgeroorlog. Er werd lang volgehouden door de kolonisten dat Zuid-Afrika een leeg gebied was waar kleine groepen nomaden woonden. Maar dat is niet helemaal waar. De vondst van de stad laat zien dat de Nederlanders helemaal niet in een leeg land aankwamen maar dat er al mensen woonden.

Digitale reconstructie van de stad Kweneng, door: Stephen Banhegyi, bron: BBC

Het VOC schip de Haarlem vertrok in 1647 vanuit Batavia (Indonesië) naar Amsterdam. Op het zuidelijkste puntje van Afrika liep het schip vast. De bemanning ging van boord en bouwden een kamp waar ze uiteindelijk een jaar bleven. Zij werden meegenomen door een ander VOC schip en eenmaal in Nederland vertelden zij dat daar vruchtbare grond, schoon water en een vriendelijke lokale bevolking was. Voor de VOC, die een goede locatie zocht voor een tussenstop naar Indonesië om eten en drinken te kunnen verversen, klonk dit als de perfecte plek. Vier jaar later kwam VOC koopman Jan van Riebeeck naar deze plek. Hij stichtte er een verversingsstation, waar schepen uit Nederland die op weg waren naar Indonesië vers eten en drinken konden krijgen. Wij kennen deze plek nu als Kaapstad. De komst van de Nederlanders heeft veel veranderd voor de bevolking in dat deel van Zuid-Afrika, eerst door slavernij en later door apartheid.

Het schip de Haarlem, in de Tafelbaai, door: Aernout Smit (1683)

OPDRACHTEN 2 & 3

2. Zuid-Afrika na de komst van de Nederlanders

1. Maak met je groepje een woordweb over de aankomst van de Nederlanders in Zuid-Afrika. Gebruik het bronnenblad voor informatie.

2. Als het woordweb af is, maken jullie samen een korte lijst met de belangrijkste gebeurtenissen.

3. Vertel aan de klas welke gebeurtenis jullie het belangrijkst vinden en waarom.

3. Beantwoord de onderzoeksvraag in een filmpje

Maak samen met je groepje een filmpje waarin je de onderzoeksvraag beantwoordt. In het filmpje interviewen jullie elkaar. Jullie stellen dus vragen aan elkaar over het onderwerp, waar de ander vervolgens een antwoord op moet geven. Het filmpje mag maximaal 5 minuten duren. Lees voordat je begint alle stappen hieronder door.

Stap 1: Beantwoord de vragen. Je kunt het bronnen-blad gebruiken, maar extra informatie zoeken op het internet kan ook, als het mag van je leraar.

1. Wie zijn de oorspronkelijke bewoners van Zuid-Afrika en wat is er met ze gebeurd?

2. Uit welke landen in Europa kwamen de kolonisten?

3. Wanneer werd de slavernij afgeschaft in Zuid-Afrika en wat kwam ervoor in de plaats?

4. Wat gebeurde er tijdens de apartheid en wanneer werd de apartheid afgeschaft?

OPDRACHT 4

5. Wie was Nelson Mandela en wat heeft hij betekend voor Zuid-Afrika?

Stap 2: Verdeel de taken en maak een planning.

Het is belangrijk dat iedereen iets doet, dus verdeel de taken goed en denk aan deze punten:

- ▶ Wie gaat filmen, wie stelt welke vraag of vragen aan wie?
- ▶ Hoe begint het filmpje (gaan jullie je voorstellen, speel je een muziekje af of laat je een afbeelding zien)?
- ▶ Je sluit het filmpje af met een antwoord op de onderzoeksvraag: **Welke gevolgen had de komst van Nederlanders en andere Europeanen voor Zuid-Afrika?**
- ▶ Bedenk samen een goede afsluiting voor het filmpje.

Stap 3: Kies een goede plek waar jullie het filmpje opnemen met zo min mogelijk achtergrondgeluid.

Stap 4: Oefen het interview. Kent iedereen de vragen en de antwoorden? Probeer de antwoorden zo veel mogelijk uit je hoofd te vertellen: dat is fijner voor de kijker.

Stap 5: Beantwoord de onderzoeksvraag.

Stap 6: Neem het filmpje op. Bekijk het filmpje en verbeter het waar nodig. Help elkaar en maak er samen iets moois van! Als jullie er niet uitkomen, vraag hulp aan de leraar.

Jullie kunnen ook een filmpje maken met de hele klas. De klas wordt verdeeld in groepen. Elke groep krijgt een onderwerp en maakt een onderdeel van de film volgens bovenstaande stappen. Jullie kunnen de verschillende onderdelen zelf of met hulp van de leraar monteren tot één filmpje.

Via deze link kun je meer informatie over de (gevolgen van) slavernij in Zuid-Afrika vinden: <https://voicemap.me/tour/cape-town/slavernij-in-de-kaap-onthullend/sites>

4. Na de slavenhandel en slavernij

Lees de tekst 'Na de slavenhandel en slavernij - Zuid-Afrika' in het bronnenblad en beantwoord de volgende meerkeuzevragen:

1. Wat voor dag is 21 maart?
 - a. Dan vierten we de vrijlating van Nelson Mandela.
 - b. Het einde van het apartheidsregime.
 - c. De Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie.
2. Wat werd verboden tijdens de apartheid?
 - a. Slavernij.
 - b. Samenscholing.
 - b. Gemengde huwelijken.
3. Welk antwoord is **niet** correct?
 - a. Zwarte scholieren protesteerden toen het Afrikaans als verplichte taal werd ingevoerd.
 - b. Mandela kwam in verzet tegen apartheid, net als Winnie Mandela, Steve Biko en Anton de Kom.
 - c. Nelson Mandela heeft 27 jaar vastgezeten in de gevangenis.

KENNISMAKEN EN
INTRODUCTIE OP
RACISME
HET CONTINENT
AFRIKA
SURINAME EN
CURAÇAO
INDONESIË
ZUID-AFRIKA: KAAP
DE GOEDE HOOP
TERUG NAAR HET
HEDEN. EN NU?

TERUG NAAR HET HEDEN. EN NU?

Onderzoeksvraag

De zon gaat bijna onder. Het wordt tijd om naar huis te gaan. De vrienden kijken elkaar aan. Ze hebben zoveel besproken. Ze hebben veel geleerd en begrijpen elkaars geschiedenis nu ook beter. Maar wat kunnen ze er verder mee doen? Moeten ze er wel iets mee doen? Even blijft het stil. Dewi vraagt aan haar vrienden of ze ook het gevoel hebben dat dit gesprek nog niet klaar is. Dat er nog veel meer te bespreken en te leren valt. De vrienden zijn het met elkaar eens. Deze geschiedenis is hun geschiedenis en de geschiedenis van iedereen in Nederland. 'Tot morgen!' roept iedereen. 'Ik ben benieuwd wat we nog meer gaan bespreken met de klas,' zegt Noah, 'De leraar zei dat we met de klas verder gaan praten over de gevolgen van slavernij voor deze tijd. We gaan praten over racisme en discriminatie.'

Wat kunnen we leren van het verleden om racisme in het heden tegen te gaan?

Maak de opdrachten en gebruik het bronnenblad, de begrippenlijst en de weetjes om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

OPDRACHTEN 1, 2 & 3

1. Verleden - Afschaffing van de slavernij

Schrijf op wanneer in Suriname en Curaçao, in Indonesië en in Zuid-Afrika de slavernij werd afgeschaft.

Curaçao

Indonesië

Suriname

Zuid-Afrika

2. Heden - Kennis van de slavernij

De vrienden hebben tijdens hun les over de 17e een aantal fouten gemaakt in hun opdracht. Kijk de teksten voor hen na. Herschrijf de zinnen zodat deze kloppen.

1. De slavenhandel en slavernij duurden 600 jaar.
2. Alleen de superrijken in Nederland hadden voordeel van de slavernij en slavenhandel.
3. Op 1 juli 2022 bood premier Mark Rutte officieel excuses aan voor de Nederlandse slavernij
4. Op de Gouden Koets staan klompen en tulpen afgebeeld.
5. Kinderen maken gelukkig geen discriminatie meer mee op school.

3. Heden - de diverse samenleving

1. Hoe kun je in deze tijd in Nederland zien of merken dat Nederland koloniën heeft gehad? Bedenk zo veel mogelijk voorbeelden. De leraar schrijft de voorbeelden op het bord.

Een diverse samenleving met verschillende mensen heeft veel positieve kanten. Maar helaas zijn er ook negatieve kanten.

2. Bekijk de twee filmpjes en ga in gesprek over wat je hebt gezien. Wat herken je, wat is nieuw voor je, waar ben je nog benieuwd naar?

Filmpje 1: Zo komt racisme ook voor in Nederland - NOS Jeugdjournaal

<https://jeugdjournaal.nl/artikel/2336858-zo-komt-racisme-ook-voor-in-nederland.html?ext=html>

Filmpje 2: Kinderen vertellen over racisme:

'Soms word ik uitgescholden' - NOS Jeugdjournaal

<https://jeugdjournaal.nl/artikel/2336069-kinderen-vertellen-over-racisme-soms-word-ik-uitgescholden.html?ext=html>

OPDRACHT 4

4. Verschillende perspectieven en empathie

Om elkaar beter te begrijpen is het belangrijk om de geschiedenis beter te kennen, maar ook om je te verplaatsen in iemand anders. Dit noem je **empathie**. Je probeert je voor te stellen hoe iemand anders zich voelt.

Deze opdracht is in drie stappen verdeeld.

Stap 1: Denk goed na over de onderstaande vragen en schrijf je antwoorden op:

1. Zou jij voor iemand opkomen die je niet kent, bijvoorbeeld:

2. Hoe zou jij iemand helpen die zich verdrietig voelt, als jij zelf niet goed begrijpt waarom diegene zich verdrietig voelt?

3. Waarom is het belangrijk om over racisme en het slavernijverleden te leren?

4. Hoe kun jij de dingen die je hebt geleerd tijdens de lessen gebruiken, als je mensen die te maken hebben met discriminatie wilt helpen?

Beantwoord nu de onderzoeksvraag:

Wat kunnen we leren van het verleden om racisme in het heden tegen te gaan?

Stap 2: Denk na over de volgende vraag voordat je naar stap 3 gaat.

Als je iemand helpt, is het meestal iemand die je persoonlijk kent. Bijvoorbeeld je vrienden of familie. Maar je kunt ook mensen helpen die je niet goed of helemaal niet kent. Bijvoorbeeld als je een goed doel steunt, een onbekende helpt of als je uit solidariteit meedoet aan een protest tegen discriminatie en racisme.

Waarom is het belangrijk om voor elkaar op te komen,
ook zonder dat je elkaar kent?

Stap 3: De vrienden willen in actie komen tegen discriminatie en racisme in Nederland. Je gaat de vrienden helpen bij het bedenken en uitvoeren van hun actie. Bedenk met een groepje van drie of vier leerlingen een actie die goed waarmee je de mensen in jouw omgeving zo goed mogelijk kunt bereiken (vrienden, familie, school, de buurt, het dorp, de stad). Werk de actie uit op een blaadje en wees zo creatief mogelijk.

- Tip: schrijf op wat je wil doen. Waar wil je aandacht voor? Schrijf op waarom je dit belangrijk vindt en wat je hiervoor of tegen het wil doen. Daarna schrijf je op aan wie je je boodschap richt en wat je hoopt dat zij doen als zij jouw boodschap hebben gezien of gehoord.

Als iedereen in de klas iets heeft bedacht presenteren jullie elkaar de ideeën. Welke actie zouden jullie als klas willen uitvoeren? Bedenk hier samen een plan voor.

- Tip: Er zijn veel verschillende manieren om in actie te komen. Dat kan met een demonstratie, maar dat kan ook met behulp van kunst, muziek, social media, een podcast, een artikel in de (digitale) krant, postkaarten, een buurtmarkt, flyers en nog veel meer...

Heel veel succes! Maak er iets onvergetelijks van!

nederland wordt beter.

